

PAPER DETAILS

TITLE: VAR SİSTEMİNİN 2018-2019 SEZONU SÜPER LİG FUTBOL MAÇLARINA ETKİSİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

AUTHORS: Soner ÇANKAYA,Ünal SAKI,Mehmet Yalçın TASMEKTEPLİGİL

PAGES: 141-154

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1234979>

VAR SİSTEMİNİN 2018-2019 SEZONU SÜPER LİG FUTBOL MAÇLARINA ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Soner ÇANKAYA¹

Ünal SAKI¹

M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL¹

ÖZET

Dünyanın en önemli spor branşlarından biri olan futbol, insanlar tarafından benimsenmiş ve ilgi görmüş olup, ülkelerin kendilerini tanıtmaya, kendi kültürlerini ön plana çıkarma noktasında değişilmez bir araç olmuştur. Zamanla bir endüstri haline gelerek profesyonelleşmiş ticari bir gelir kaynağı olan futbol ve buna bağlı olarak futbol maçlarının özenle takip edilmesi, her bir detayının incelenmesi, hatanın en aza indirgenmesi önem arz etmektedir. Bu açıdan futbol maçının oynanması esnasında hakeme yardımcı olması beklenen ve dijital platform desteğiyle oluşturulan ekip çalışmasının bir ürünü olan VAR sistemi geliştirilmiştir. Bu bağlamda araştırmada Var sistemi kullanılarak oynanmış olan futbol maçları üzerine değerlendirme yapılabilmesi için gözlemsel çalışmanın alt başlıklarından biri olan retrospektif çalışma modeli kullanılmıştır. Elde edilen bilgiler çalışmanın amacı doğrultusunda ele alınmış ve yorumlanmıştır. Bu doğrultuda Dünya’da ve Türkiye’de sistemle ilgili görüş ve yansımaların yanı sıra, 2018-2019 Türkiye futbol süper ligi takımlarının oynadıkları maçlara VAR sisteminin etkisi incelenmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; Var sistemi Dünya’da ve Türkiye’de kısmen tepkilerle karşı karşıya kalmış olsa da çoğunlukla sistemin devam etmesi yönünde fikir birliğine varıldığı söylenebilir. 2018-2019 Türkiye futbol süper liginde VAR sistemi ile alınan kararlardan olumsuz yönde etkilenecek en fazla puan kaybı yaşayan takımın Bursaspor olduğu tespit edilmekle birlikte Antalyaspor’un puan açısından Var sisteminden etkileneceği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, Var sistemi sayesinde Evkur Yeni Malatyaspor sıralamada ilk beşte yer alarak Avrupa kupalarına katılmaya hak kazanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Süper lig, Spor, VAR sistemi.

EVALUATION OF THE EFFECTS OF VAR SYSTEM ON 2018-2019 SEASON SUPER LEAGUE FOOTBALL MATCHES

ABSTRACT

Football, which is one of the most important sport branches of the world, has been adopted and given attention by people and it has become an indispensable tool for countries in introducing and highlighting their culture. It is important for football, which has become a professionalised commercial source of income through becoming an industry over time, and therefore football matches, to be followed carefully and it is also important to analyse every detail of matches and to minimize errors. From this point VAR system, which is a product of the team work created with the support of digital platform and which is expected to help the referee during football matches, has been developed. In this context, retrospective study model, which is one of the subtitles of observational study, was used so that evaluations could be made on football matches played by using the VAR system in the study. The information obtained was discussed and interpreted in line with the purpose of the study. Accordingly, in addition to the views about and reflections of the system in the world and Turkey, the effects of VAR system on the matches played by 2018-2019 Turkey football super league teams were examined. According to the results obtained in the study, it can be said that mostly there is a consensus about the continuation of the system although VAR system has faced reactions partially in the world and Turkey. While it was found that Bursaspor was the team which lost the highest number of points as a result of being negatively affected by the decisions taken with VAR system in 2018-2019 Turkey football super league; Antalyaspor was not affected by VAR system in terms of points. In addition, thanks to the VAR system, Evkur Yeni Malatyaspor qualified for the European cups by getting a place in the top five rankings.

Keywords: Football, Super League, Sports, VAR system.

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, SAMSUN. Yazışmadan sorumlu yazar:sonercankaya@gmail.com

Soner ÇANKAYA: <https://orcid.org/0000-0001-8056-1892>

Ünal SAKI: <https://orcid.org/0000-0003-4913-0693>

M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL: <https://orcid.org/0000-0001-6542-7695>

GİRİŐ

Teknolojinin artık hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline geldiği bu dönemde dünya çapında en çok izlenen spor dalı olan futbolda belki de en çok ihtiyaç duyulan nokta hakem kararlarında ki hataların mümkün olduğuunca minimuma indirilmesidir [1]. Dinamik bir oyun içerisinde verilen çeşitli kararlar yüzünden küme düşen takımlar, kaybedilen müsabakalar ve belki de kaçırılan şampiyonluklar ortaya çıkmaktadır. Burada bakılması gereken temel nokta, verilen kararların yanlış olduğu mu yoksa kasıtlı olarak verilen bir karar mı olduğudur [2]. FIFA bu doğrultuda “VAR” yani “Video Assistant Referee ” uygulamasını başlatmıştır [1].

VAR sistemi; maçı yöneten hakemlerin skoru etkileyebilecek bir pozisyonda kararsız kalmaları halinde, saha kenarına kurulan ekrandan pozisyonu tekrar izleyip, karar vermelerini sağlayan ayrıca, kurulan özel bir odada yer alan ayrı bir hakem heyeti de maçı çok sayıda ekrandan farklı açılardan takip ederek, tartışmalı pozisyonları tekrar izlediklerini maçı yöneten hakeme bildirmeleri şeklinde ortaya konan sistemdir [3].

VAR sistemi, ilk olarak 1 Eylül 2016'da İtalya ile Fransa arasında oynanan hazırlık maçında denenmiştir. İtalyan futbolcular, Fransız defans oyuncusu Layvin Kurzawa'nın ceza sahası içinde topu elle oynadığı iddia ederek hakeme penaltı itirazında bulunmuştur. Karşılaşmanın Hollandalı hakemi Björn Kuipers de bunun üzerine oyunu durdurmuş ve saha kenarında videodan pozisyon tekrarını izleyip penaltı olmadığına karar vermiştir[4]. Daha sonraki yıllarda Türkiye, FIFA Dünya Kupası, CONMEBOL, Avustralya, Belçika, Brezilya, Çin, Çekya, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Güney Kore, Hollanda, Polonya, Portekiz, Katar ve ABD gibi ölkeler de önemli turnuvalarda uygulanmaya başlanmıştır [5].

Video Yardımcı Hakem sisteminin amacı tüm kararlarda %100 doğruluk elde etmek değildir. VAR'ın genel felsefesi minimum müdahale - maksimum yarardır. Oyun boyunca oyunu kontrol etmektir ve gözden geçirilebilir bir olayın meydana gelme olasılığı olduğuunda hakemi bilgilendirmektir. VAR bir maç görevlisidir (örneğin ek bir yardımcı hakem gibi) ve hakem ekibinin iletişim sistemini kullanarak hakemle sürekli iletişim halindedir [6]. VAR sistemi her pozisyonda oyuna müdahale eden bir sistem olmamakla birlikte sadece aşağdaki hallerde devreye girmektedir;

- Golden önce golün geçersiz olması için bir ihlalin olup olmadığını bildirmek.
- Verilen veya verilmeyen bir penaltı kararında açık bir hata olup olmadığını bildirmek.

- Hakemin ihlal yapan takımdan yanlış oyuncuya ihtar veya ihraç vermesi durumunun yanında hangi oyuncunun cezalandırılması gerektiğini bildirmek.
- Verilen veya verilmeyen bir ihraç kararında (sarı kart hariç) açık bir hata olup olmadığını bildirmektir [7].

Dünyadaki VAR sistemiyle ilgili Görüşler

Futbolda hakem hatalarını en aza indirmek için yapılan çalışmalar doğrultusunda uygulamaya konulan VAR sistemi ile ilgili dünya çapında birçok görüş kamuoyu ile paylaşılarak değerlendirmeye sunulmuştur.

FIFA Başkanı Gianni Infantino, bu uygulamanın Rusya'da başarılı olacağını düşündüklerini belirtti: "VAR sistemi hakemlere gerçekten yardımcı oluyor. Bizim için de daha şeffaf ve daha adil bir oyun manasına geliyor. İstedığımız de bu" [4]. Lazio Teknik Direktörü Simone Inzaghi, "VAR hakkındaki değerlendirmem tamamen olumsuz, çünkü futboldan duyguyu çıkartıyor" diyen Inzaghi, artık gollerden sonra sevinilmediğine işaret ederek bu sezon VAR kullanılmasaydı 7 puan fazla alacaklarını ifade etmiştir [5]. Tottenham Hotspur Yöneticisi **José Mourinho**, "Eğer hakemler bu teknolojik destekten memnun olursa, o zaman evet, VAR için gidelim." Eski Arjantinli profesyonel futbolcu ve yönetici **Diego Maradona**, "Teknoloji şeffaflık ve kaliteyi getiriyor, saldırıya ve risk almaya karar veren ekipler için olumlu bir sonuç sağlıyor. Bayern München futbolcusu **Thomas Müller**, "Kesinlikle VAR'ın lehindeyim, çünkü futbolu çok daha dürüst hale getiriyor" dedi [8].

Türkiye'de VAR sistemiyle ilgili Görüşler

Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Nihat Özdemir, "Tüm dünya buna uyuyor. Evet, protokolde bazı güncellemeler, değişiklikler yapılabilir. IFAB, bunun üzerinde çalıştığını söylüyor. VAR protokolü sadece Türkiye'de değil, bunu kullanan her ligde aynı. Buna rağmen, kornelerde, taçta, ikinci sarı kartta niye VAR'a gitmedi tartışmaları yapılıyor. Bunlar yanlış! VAR'ın faydalarını hepimiz görüyoruz." ifadelerini kullandı [9].

Milli Takımlar sorumlusu Şenol Güneş, "VAR ile haksızlığın önüne geçilemez. VAR, iyi niyet olmadıktan sonra işlemez. Samimiyet ve adalet yoksa VAR bile YOK olur" diye konuştu [11]. Spor Bakanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, "VAR sisteminin ne olduğunu iyi bilmek ve kamuoyuna doğru anlatılması gerekiyor. VAR sistemi uygulamasıyla Türk futbolunun geleceği için tarihi bir adımın başındayız. Genel felsefesi minimum müdahale, maksimum yarar olan

VAR sisteminin amacı hakemin kararını sorgulamak değildir. Tartışmalı pozisyonlarda ve zaruret halinde başvuracakları bu yol sayesinde hakemlerimizin işlerini kolaylaştırmaktır" dedi [7]. Video Yardımcı Hakem sistemiyle ilgili sunum yapan eski Merkez Hakem Kurulu (MHK) Başkanı Yusuf Namoğlu, "Dünya Kupası'nda VAR yokken hakemler yüzde 95,06 başarı sağladı, VAR devreye girdiği için bu oran yüzde 99,35'e çıktı. Bu bakımdan VAR'ın uygulanmaya konulan ölkelerde pozitif etkileri olduğunu görüyoruz. Temennimiz, gelecek yıl sonunda pozitif rakamlarla kamuoyunun önüne çıkabilmemiz" şeklinde VAR hakkındaki düşüncelerini belirtmiştir [12].

VAR sistemi ile ilgili olumlu yorumların yanında olumsuz yorumlara da yer verilmiştir. Ersun Yanal, bu uygulamanın futbolun doğasına aykırı olduğunu iddia ederek, "Video uygulamasına, oyunun durmasına karşıyım. Birbirimize güvenmeliyiz. Birbirimizi baskı atına alıp futbol iklimini kirletmemeliyiz. Top çizgiyi geçti mi, geçmedi mi? gibi küçük uygulamalar yapılabilir ama bu kapsamda bir uygulamayı futbolun doğasına aykırı buluyorum." sözlerini kullandı [8].

VAR Sistemine Medyatik Bakış

Dünyada ve Türkiye’de VAR sistemi ile ilgili birçok düşünce ön plana çıkarken bu alanda medyanın da söz sahibi olduğunu söyleyebiliriz. Bu düşüncelerden bazılarını řu şekilde sıralayabiliriz;

Gazete Duvar yazarı Ara Gözbek; “VAR, neşterini acil müdahale yaparak hastayı sağlığına kavuştırmak için kullanacak, ekrandaki emekli hakemler otopsi yapmak için kullanıyorlardı. Henüz yaşayan varsa öldürüp sonra otopsi yapmak için... Ne kadar “naaş” o kadar “maaş”dı yani. Benzerlik bu kadar. Ve “VAR varsa VER” sistemi suya yatar. Öyle görünüyor ki, artık bir “mesleğin” daha son günlerine gelindi... Öyle hakemi ipe çekip MHK’ ya, Federasyona sallamakla, entrika yaratmakla bol para ve şöhret bohalama devri geride kaldı. “VAR ne yaptı” dersiniz, hak hukuk adaleti bir tarafa koyarım, önce haksızlık, hukuksuzluk ve adaletsizlik yapan insanları iskartaya çıkardı derim ben.” [13].

Milliyet gazetesi yazarı Ercan Güven; sistemi çalıştıran, uyaran, doğru, yanlış kararını veren VAR denilen teknolojiyi kullanan insanımız. Onlar da bildiğiniz gibi hakemler. Futbol Federasyonunun Riva’da ki merkezinde görevlendirilen hakemler bu uygulamayı ne kadar iyi, doğru ve yansız yaparlarsa VAR herkese eşit oran da var. Bu sorunu çözmenin tek yolu da

eğitim. Elimiz de ki, hakemleri eğitmek, eğitmek, eğitmek. Yoksa tartışmalar, eleştiriler gittikçe yükselecektir. Zaten bir kaos ortamına sürüklenmesi çok kolay olan futbol maceramız daha da içinden çıkılmaz hale gelebilir [14].

Habertürk yazarı İbrahim Yıldız; “VAR’a mutlaka ve mutlaka sadece VAR’ da görev yapan sahaya çıkmayacak uzmanlaşmış hakemler lazım. Eğer ki bunu bir an evvel yapamazsak bu VAR sistemi Türkiye’de çökecek gibi görünüyor. Örnek mi? Hakemliğı yeni bırakmış bir sürü hakemimiz var. Bunların hepsi VAR odasında kullanılabilir. Ayrıca Süper Lig’e alttan yeni hakemleri de bir an evvel kazandırmak lazım. Yoksa bu sayı yetersiz. Çünkü mevcut hakemlerde şaibeye girmiş durumdalar.” [15].

Aydınlık gazetesi yazarı Cenap Yener; “VAR sisteminin işleyişiyle ilgili algılama eksikliğı de var. Seyircinin ve futbolcuların ma içinde itirazlarında kullanılmaya çalışılırsa, 90 değıl 180 dakika da yetmez. Rosetti'nin açıklamalarına bakılırsa, sarı ya da ikinci kırmızı kartlarda kullanılmayacak. Sadece sıkıntılı anlar için kullanılacak. Anafikir řu, "Kritik pozisyonlarda minimum müdahale, maksimum yarar." Öyle her düdükte düüt dur, videoyu izle, kararı ver yok yani.” [16].

Yeni Asır gazetesi yazarı Selahattin Ertaş; "Bu VAR sistemi futbola daha çok zarar verecek", "Hayırlısı olsun! Artık hakemlere göre ayarlanmış bir sistemimiz VAR", "Hakemlerin de artık kılıfı VAR", "VAR diye bir sistem var da ortada hakem YOK", "VAR'a değıl baktığını gören hakeme ihtiyaç VAR", "Hepsini geçtim sadece VAR'a danışma 9 dakika, uzatma 4 dakika!", "VAR'ınızı, yoğunuzu alın gelin bizi yıkamazsınız" [17].

Habertürk gazetesi yazarı Fatih Altaylı; “TFF bu sezon da VAR sisteminin uygulanacağını geçen sezon açıklayınca, sürekli olarak “VAR bir şeyi değıştirmez. Tartışma bitmez. Tam aksine yeni tartışmalar başlar. Olumlu sonuç vermez” deyip durdum. “Haklı ıktım mı? ıktım. Bir yandan VAR’ın başında oturan hakem de tartışmalı olacak, bir yandan da hakemin egosu ile VAR karşı karşıya gelecek. Bize uymazdı. Uymadı da!” [18].

MATERYAL ve METOT

Araştırmada, gözlemsel çalışmanın alt başlıklarından biri olan retrospektif çalışma modeli kullanılarak geçmişe dönük istenilen bilgilere ulaşılmış elde edilen bilgilerin doğıru ve tamamlayıcı yönleri araştırmaya dahil edilmiştir. Birinci aşamada VAR sistemi ile ilgili dünyada ve Türkiye’de sporun içinden gelen insanların fikirlerinden alıntı yapılarak çalışmaya

katılmaları sağlanmıştır. İkinci olarak 2018-2019 Türkiye futbol süper lig maçlarının birinci ve ikinci yarısı VAR sistemine göre değerlendirilerek 18 takımın analizi yapılmaya çalışılmıştır.

VAR sisteminin Dünya’da Oynanan Bazı Futbol Müsabakaları Üzerine Etkileri

Uluslararası Futbol Kulüpler Birliğinin (IFAB) 2016 Ağustos ayı ile 2017 Aralık ayları arasında VAR sistemi kullanılarak oynanan futbol müsabakalarından elde ettiği veriler Tablo 1’de sunulmuştur [8].

Tablo 1. Var Sistemine göre Dünya’da Oynanan Bazı Futbol Müsabakaları

2016			2017		
Oynandığı Yer	Açıklama	Toplam	Oynandığı Yer	Açıklama	Toplam
FIFA	Dünya kupası eleme maçları	11	FIFA	U20 Dünya kupası maçları (37) + Konfederasyon kupası maçları (2)	39
Commebol		-	Commebol		6
Hollanda	Hollanda kupası maçları	6	Hollanda	Hollanda kupası maçları	10
Belçika			Belçika	Belçika 2.lig final maçı (1)+1.lig maçları(50)	51
Çekya			Çekya	Lig maçı(1)+ U21 lig maçı (1)	2
Fransa			Fransa	Fransa kupası maçları	5
Almanya			Almanya	Lig maçı(212)+ Almanya Kupası maçı (2)	214
İtalya			İtalya	Lig maçı(214)+ U17-U21 lig maçı (4)	218
Polonya			Polonya	Lig maçı(98)+ U16 lig maçı (2) + Polonya Kupası maçı (5)	105
Portekiz			Portekiz	Lig maçı(153)+ Portekiz Kupası Final maçı (2)	155
G.Kore			G.Kore	Lig maçı(124)+ Kupası maçı (11)	135
Çin			Çin	Lig maçı	2
Brezilya			Brezilya	Brezilya kupası maçı	1
ABD	Lig maçı	2	ABD	Lig maçı	145
Avustralya			Avustralya	Lig maçı(60)+ Kupası maçı (3)	63
Hazırlık	Uluslararası A takım (1) + Uluslararası U21 (2)	3	Hazırlık	Kulüplerarası (11) + Uluslararası U16-U19-U21 (5) + Uluslararası A takım (3)	19
Toplam		22	Toplam		1170

Türkiye Futbol Federasyonu da (TFF) yukarıdaki IFAB verilerinden yararlanarak tablo 2,3,4’deki sonuçlara ulaşmıştır.

Tablo 2. Var Sisteminin Süreye Etkisi

	Kullanılmadığında	Kullanıldığında
Maç Süresi (dk)	94:47	95:47
Eklenen Kayıp Zaman (sn)	287	347

Tablo 2 incelendiğinde VAR sistemi kullanılmadan önce maç süresi ortalama (94:47) dakika iken kullanıldıktan sonra (95:47) dakika olduğu belirtilmiştir. Eklenen kayıp zaman VAR sistemi kullanılmadan önce (287) saniye iken kullanıldıktan sonra 347 saniye olduğu ortaya çıkarılmıştır[7].

Tablo 3. Bir Maç Süresine Etki Eden Durumların Dağılımı

Etki Unsurları	Süre (Dk)
Oyuncu değişikliği	2:57
Serbest vuruşlar	8:51
Taç atışları	7:02
Kornerler	3:57
VAR	1:00
Toplam	23:78

Tablo 3 incelendiğinde bir maçta oyuncu değişikliği 2.57, serbest vuruşlar 8.51, taç atışları 7.02, kornerler 3.57, VAR ise 1.00 dk. maçın süresini arttırdığı tespit edilmiştir [7].

Tablo 4. Var Sistemi Karardaki İsabetlilik Oranı Dağılımı (%)

	Kullanılmadığında	Kullanıldığında
Kaydedilen Gol Oranları	92,1	99,2
Gösterilen Kırmızı Kart Oranı	96,0	99,1
Çalınan Penaltı Oranları	90,0	98,3
Doğru Kişiye Kart Gösterme Oranı	71,4	100,0

Tablo 4 incelendiğinde Var sistemi kullanılmadan önce verilen kararın isabetteki kaydedilen gol oranları (%92,1) iken, kullanılmaya başlandıktan sonra (%99,2). Gösterilen kırmızı kart oranı (%96,0) iken, kullanıldığında (%99,1). Çalınan penaltı oranları (%90,0) iken kullanıldığında (%98,3). Doğru kişiye kart gösterme oranı (%71,4) iken, kullanıldığında (%100,0) 'e ulaştığı bulunmuştur [7].

Tablo 5. 2018-2019 VAR Sistemini Kullanmaya Karar Veren Ülke ve Uluslararası Yarışmaların Dağılımı

Ülkeler	Lig	Kupa	Toplam
Avusturalya	140	-	140
Belçika	335	-	335
Brezilya	1	8	9
Çin	240	3	243
Çekya	43	-	43
İngiltere	-	8	8
Fransa	380	-	380
Almanya	306	1	307
İtalya	380	-	380
Kore Cumhuriyeti	394	1	395
Meksika	11	-	11
Hollanda	306	1	307
Katar	-	6	6
Suudi Arabistan	31	1	32
İspanya	380	1	381
Türkiye	306	1	307

	Soner ÇANKAYA	Ünal SAKİ	M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL
Birleşik Arap Emirlikleri	20	1	21
ABD	506	-	506
FIFA Dünya Kupası	64	-	64
CAF			
CONMEBOL			
Uluslararası Dostluk Maçı	-	13	13
Genel Toplam	3843	45	3888

Tablo 5 incelendiğinde VAR Sistemini yirmi ülke kendi lig ve kupa maçlarında kullanma kararı alırken, dört uluslararası yarışmada da kullanılması yönünde karar verilmiştir. Buna göre 3843 lig, 45 kupa toplamda 3888 müsabakada Var sistemi kullanılmıştır [8].

2018-2019 sezonu süper lig futbol maçları birinci yarısında oynanan 153 müsabakanın VAR sistemi ile incelenen 881 pozisyonuna göre Tablo 6,7,8,9 oluşturulmuştur.

Tablo 6. VAR Sistemi ile verilen kararların dağılımı

Kararlar	Sayı
Gol İptali	24
Kırmızı Kart	16
Sarı Kart	23
Gol Kararı	7
Penaltı İptali	7
Penaltı Kararı	20
Diğer	1
Toplam	98

Tablo 6 incelendiğinde var sistemi ile 24 gol iptal edilirken, 16 kırmızı 23 sarı kart, sayılmayan 7 gol geçerlilik kazanırken, 7 penaltı kararı iptal edilmiş, 20 kez de penaltı kararına hükmedilirken, 1 kez de korner kararı değiştirilerek faul olmuş, toplamda ise 98 kararın Var sistemi ile değiştirildiği tespit edilmiştir [11].

Tablo 7. VAR Sistemini kullanan hakemler- Gol, penaltı karar ve iptallerinin dağılımı

İsim	Var Sistemi	Takımlar	Gol Kararı	Gol İptali	Takımlar	Penaltı Kararı	Penaltı İptali
Halil Umut Meler	13	Bursaspor	-	5	Beşiktaş	3	1
Fırat Aydınus	11	Beşiktaş	-	3	Akhisarspor	2	-
Bülent Yıldırım	9	Kasımpaşa	1	3	M.Başakşehir	2	-
Cüneyt akır	9	Galatasaray	1	2	A.Konyaspor	2	-
Mete Kalkavan	9	M.Başakşehir	-	2	Ankaragücü	2	-
Hüseyin Gek	8	D.G.Sivasspor	1	2	Trabzonspor	-	2
Özgür	7	Kayserispor	1	-	Fenerbahçe	1	-

Yankaya							
Serkan							
Çınar	6	A.Konyaspor	1	1	Galatasaray	1	3
Ali							
Şansalan	1	Trabzonspor	1	1	Kasımpaşa	1	-
Halis							
Özkahya	1	E.Y.Malatyaşpor	1	-	A.Alanyaşpor	1	-
		A.Alanyaşpor	-	1	Erzurumspor	1	-
		Antalyaşpor	-	1	Bursaspor	1	1
		Erzurumspor	-	1	Kayserispor	1	-
		Göztepe	-	1	Ç.Rizespor	1	-
		Ankaragücü	-	1	D.G.Sivasspor	1	-

Tablo 7 incelendiğinde VAR sistemini en fazla kullanan hakem Halil Umut Meler olurken, en az kullanan Ali Şansalan ve Halis Özkahya olduğu tespit edilmiştir [9]. 7 takıma golü iptal edildikten sonra VAR sistemi ile gol kararı verilmiştir. 13 takıma toplamda 24 gol kararı verildikten sonra VAR sistemi ile goller iptal edilmiştir [10]. 14 takıma verilen toplamda 20 penaltı iptali VAR sistemi ile penaltı kararına çevrilmiştir. Yine penaltı kararı verildikten sonra Var sistemi ile 7 penaltı iptal kararının verildiği, 4 takımın penaltısının iptal edildiği görülmüştür [12].

Tablo 8. VAR sistemi ile verilen kırmızı kartların takımlara göre dağılımı

Takımlar	Kırmızı Kart Sayısı
Ç.Rizespor	4
Fenerbahçe	2
Alanyaşpor	2
Kayserispor	2
Akhisarspor	1
Antalyaşpor	1
Galatasaray	1
Göztepe	1
Ankaragücü	1
E.Y.Malatyaşpor	1

Tablo 8 incelendiğinde VAR Sistemi ile 10 takımdan 16 oyuncuya kırmızı kart verildiği tespit edilmiştir (12).

Tablo 9. Takımların puan durumunun VAR' a göre karşılaştırılması

Takımlar	VAR'sız Puan Durumu	Takımlar	VAR'lı Puan Durumu
M.Başakşehir	34	M.Başakşehir	35
Galatasaray	32	Trabzonspor	29
Kasımpaşa	31	E.Y.Malatyaşpor	29
Trabzonspor	28	Kasımpaşa	29
Bursaspor	28	Galatasaray	29
E.Y.Malatyaşpor	27	Antalyaşpor	27

		Soner ÇANKAYA	Ünal SAKİ	M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL
D.G.Sivasspor	27	Beşiktaş		26
Antalyaspor	27	A.Konyaspor		25
Beşiktaş	25	D.G.Sivasspor		24
A.Konyaspor	24	Göztepe		22
Göztepe	23	Bursaspor		21
Kayserispor	19	Ankaragücü		20
Alanyaspor	18	Kayserispor		19
Ankaragücü	18	Alanyaspor		18
Erzurumspor	17	Akhisarspor		17
Akhisarspor	16	Erzurumspor		16
Ç.Rizespor	13	Fenerbahçe		16
Fenerbahçe	12	Ç.Rizespor		12

Tablo 9 incelendiğinde VAR'sız Puan Durumu ile VAR'lı Puan Durumu arasında puan farkları gözlenmiştir. Buna göre; VAR'sız Puan Durumunda yukarı basamaklarda olan takımların VAR'lı Puan Durumunda 2 ile 3 basamak aşağıda olduğu, Bursaspor'un Var sisteminden daha fazla etkilendiği tespit edilmiştir [19].

Tablo 10. Takımların 2. devrede puan durumunun VAR' a göre karşılaştırılması

Takımlar	VAR'sız Puan Durumu	Takımlar	VAR'lı Puan Durumu
Galatasaray	68	Galatasaray	69
M.Başakşehir	65	M.Başakşehir	67
Beşiktaş	62	Beşiktaş	65
Trabzonspor	61	Trabzonspor	63
Ç.Rizespor	46	E.Y.Malatyaşpor	47
A.Konyaspor	45	Fenerbahçe	46
Bursaspor	45	Antalyaspor	45
Antalyaspor	45	A.Konyaspor	44
Fenerbahçe	44	Alanyaspor	44
D.G.Sivasspor	43	Kayserispor	41
Alanyaspor	43	Ç.Rizespor	41
Kasımpaşa	43	D.G.Sivasspor	41
Ankaragücü	42	Ankaragücü	40
Kayserispor	42	Kasımpaşa	39
E.Y.Malatyaşpor	41	Göztepe	38
Göztepe	40	Bursaspor	37
Erzurumspor	39	Erzurumspor	35
Akhisarspor	25	Akhisarspor	27

Tablo 10 incelendiğinde 2. devre VAR'sız Puan Durumu ile VAR'lı Puan Durumunun ilk 4 sıradaki takımların yerlerinin değişmediği ortaya çıkmakla birlikte küme düşen takımlardan bir tanesinin değişiklik gösterdiği saptanmıştır [23].

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada 2018-2019 sezonu Türkiye süper liginde oynanan birinci ve ikinci yarıdaki futbol maçlarına VAR sisteminin etkisi incelenmiştir. VAR sisteminin maç oynanırken

hatalı kararları en aza indirmek için yaptığı müdahaleler gözlemlenerek sonuca ulaşıldığı anlaşılabılır. Elde edilen sonuçlarda VAR sisteminin futbol maçlarının tarafsız yönetilmesinde vazgeçilmez bir araç olma noktasında önemli bir görev üstlendiklerini söylenebilir.

TFF'nin IFAB verilerine dayanarak yaptığı araştırma sonuçlara göre, sistemin maçın süresini ortalama bir dakika uzattığı tespit edilmiştir. Türkiye'de ise bu süre ortalama iki dakika yedi saniyedir. Bu durum Türkiye'de hakem kararlarının aşırı eleştirilmesinden dolayı hakemlerin baskı altında kalarak kararsız kalmaları halinde VAR sistemini daha fazla tercih etmelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Kararlardaki kaydedilen gol oranları, gösterilen kırmızı kart oranı, çalınan penaltı oranları, doğru kişiye kart gösterme isabet oranlarının arttığı görölmektedir. Carlos ve ark, (2019) yaptıkları çalışmada VAR uygulamasından sonra ofsayt, faul ve kırmızı kart kararlarındaki isabet oranlarının arttığı sonucuna ulaşmıştır [20]. Bu sonuç bir kişinin kısa zaman zarfında vermek zorunda olduğu kararın birkaç kişi tarafından biraz daha geniş zaman diliminde verilmesinin daha ideal bir çözüm olduğu kanısına varılabilir.

2018-2019 sezonunda VAR sisteminin 11 Avrupa, 3 Amerika, 3 Afrika, 2 Asya ülkesi ve birçok önemli kupa organizasyonlarında kullanılmaya başlandığı görölmektedir. Bu olay VAR sisteminin doğru, güvenilir, adaletli, haksız rekabeti ortadan kaldıran bir ihtiyaç pozisyonunda olduğunu ifade edebilir. Ayrıca giderek daha popüler olabileceğinin işareti olarak algılanabilir.

2018-2019 Türkiye futbol süper liginin birinci yarısında oynanan 153 müsabakada VAR sistemi sayesinde atılan 24 golün iptal edildiğı, sayılmayan 7 golün geçerli sayıldığı, 7 penaltı kararının iptal edildiğı, 20 kere penaltı kararına hükmedildiğı gözlenmiştir. Bacigalupe (2019) yaptığı bir çalışmada 2017 yılında İspanya ile Fransa arasında oynanan hazırlık maçında hakemin ma içinde verdiğı 2 gol kararını VAR sistemi ile iptal ettiğini belirtmiştir [21]. Bu sonuç VAR sisteminin hakemlere doğru kararı vermede yardımcı olduğu söylenebilir.

2018-2019 Türkiye futbol süper liginin birinci yarısında oynanan 153 müsabakada gol iptali, gol kararı, penaltı iptali, penaltı kararı, kırmızı kart, sarı kart dahil toplamda 98 kararın VAR sistemi ile değıştirildiğı tespit edilmiştir. Bacigalupe (2019) yaptığı bir çalışmada 2017 yılında Almanya ile Şili arasında oynanan konfederasyon kupa maçında Şilili futbolcunun alman futbolcuya yaptığı dirsek darbesini hakemin görmediğini VAR sistemi ile uyarılarak Şilili

oyuncuya sarı kart verildiğini ifade etmiştir [21]. Bu olay gibi 2017 konfederasyon kupasında birçok karar değişikliğine gidildiği düşünöldüğün de VAR sisteminin oyuna fazlasıyla müdahil olduğu gerçeği ortaya çıkabilir.

2018-2019 Türkiye futbol süper liginin birinci yarısında oynanan 153 müsabakada videodan incelendikten sonra VAR sistemi ile karar değişikliğine en fazla giden hakem Halil Umut Meler olurken, en az VAR sisteminden yararlanan hakem Ali Șansalan ve Halis Özkahya olduğu bulunmuştur. Bu gibi değerlendirmeler Ugondo ve Tsokwa (2019) yaptıkları çalışmada da söyledikleri gibi oyunun hukukunu güçlendirmek için sürekli birkaç hakeme görev verildiği sonucunun doğmasına neden olabilir [22].

2018-2019 Türkiye futbol süper liginin birinci yarısında oynanan 153 müsabakada 1 golü iptal edildikten sonra VAR sistemi ile gol kararı verilen takımlar Kasımpaşa, Galatasaray, D.G.Sivasspor, Kayserispor, A.Konyaspor, Trabzonspor, E.Y.Malatyaspor olduğu, en fazla penaltısı iptal edilen takımlar 3 gol ile Galatasaray, 2 gol ile Trabzonspor, 1'er gol ile Beşiktaş ve Bursaspor olduğu saptanmıştır.

2018-2019 Türkiye futbol süper liginin birinci yarısında oynanan 153 müsabakada VAR sistemi ile en fazla penaltı kararı verilen takım 3 penaltı ile Beşiktaş olduğu, en fazla kırmızı kart alan takımın ise 4 kırmızı kart ile aykur Rizespor olduğu tespit edilmiştir.

Birinci devre VAR'lı ve VAR'sız puan durumlarına göre Antalyaspor, Kayserispor ve A.Alanyaspor'un sıralamalarının değişmediği gözlenerek VAR sisteminden puan açısından etkilenedikleri söylenebilir. Yine aynı devrede VAR'lı puan durumunda Fenerbahçe 16 puan toplarken VAR'sız puan durumunda 12 puan toplaması VAR sisteminden en fazla faydalanan takımın 4 puanla Fenerbahçe olduğu şekilde ifade edilebilir.

İkinci devre VAR'sız puan durumunda 45 puan ile 7.sırada yer alan Bursaspor'un VAR'lı puan durumunda 37 puanla 16. sırada yer alarak küme düşmesi VAR sisteminden olumsuz etkilendiğini, yine aynı devrede E.Y. Malatyaspor'un VAR'lı puan durumunda 47 puanla 5. sırada iken VAR'sız puan durumunda 41 puan ile 15. sırada olması VAR sisteminden olumlu yönde etkilendiğini gösterebilir. Dolayısıyla, VAR sistemi sayesinde E. Y. Malatyaspor sıralamada ilk beşte yer alarak Avrupa kupalarına katılmaya hak kazanmıştır. Bu ıkarımlar doğrultusunda bu sistemin her takıma adil, şeffaf ve eşit mesafede olduğu anlamı taşıyabilir.

Sonuç olarak VAR sistemi, uygulandığı ölkelerde, sistematik ve yerinde müdahaleler ile en doğru kararın verilmesi adına adımlar atarak önemli bir yardımcı destek konumunda olduğunu göstermiş durumdadır. Zamanla oyuna büyük ölçüde katkı sağladığı düşünölerek Avrupa başta olmak üzere dünyanın birçok ölkesi tarafından kullanılmaya başlandığını söylemek mümkündür. Türkiye’de de uygulamaya konulduktan sonra birçok kesimin eleştirilerine maruz kalsa da eksiklikleri giderilerek uygulanmaya devam edilmesi yönündeki fikir birliği ağır basmaktadır. Türkiye’de Avrupa’ya oranla VAR sistemine başvurulma sayısı ve bu sistemin oyunun süresine etkisinin daha yüksek olduğu çalışmalarda yer almaktadır. Bu bakımdan alanyazına katkı sunmak amacıyla VAR sistemiyle ilgili süper ligin diğer sezonlarını kapsayan veya diğer ölkelerin liglerinden yararlanılarak hazırlanan bir çalışma yapılabilir. Ayrıca VAR sisteminin uluslararası kupa maçlarına etkisini inceleyen bir araştırma üzerine yoğunlaşılabilir.

KAYNAKÇA

1. <https://wmaraci.com/nedir/var>(Erişim Tarihi: 17 Kasım 2018).
2. Durna, E. Türkiye’de Futbol ve Hakem, Yıldızlar Matbaacılık, İstanbul, 1997.
3. <https://www.bbc.com/turkce/spor-45038263>(Erişim Tarihi: 26 Kasım 2018).
4. <https://www.goal.com/tr/haber/video-hakem-uygulamasi-var-nedir/>(Erişim Tarihi: 15 Kasım 2018).
5. <https://www.haberturk.com/var-video-yardimci-hakem>(Erişim Tarihi: 05 Aralık 2018).
6. Video Assistant Referees (Vars Implementation handbook for competitions, the International Football Association Board, Version 8, April 2017.
7. Türkiye Futbol Federasyonu, "VAR broşürü", Ankara, 2018.
8. <https://www.theifab.com/projects/vars/participants-matches> (Erişim Tarihi: 12 Aralık 2018).
9. <https://www.haberturk.com/video/spor/izle/nihat-ozdemir-herkesin-futbol-ortamindan-sikayeti-var-ancak-kimsenin-cozum-onerisi-yok> (Erişim Tarihi: 06 şubat 2020).
10. <https://www.haberler.com/mhk-yaz-semineri>(Erişim Tarihi: 26 Aralık 2018).
11. <https://onedio.com/haber/super-lig-de-ilk-yarinin-raporu-var-damga-vurdu>(Erişim Tarihi: 04 Ocak 2019).
12. <https://scorum.tc/tr-tr/football/@gercekler/sueper-lig-ilk-yari-var-raporu>(Erişim Tarihi: 11 Ocak 2019).
13. Ara, G. Sporda ne VAR ne yok? Gazete Duvar İnternet Gazetesi.2018 Ekim 6.
14. Güven, E. ‘VAR’ başka ‘VER’ başka! Milliyet Gazetesi. 2018 7 Ağustos.

15. Yıldız, İ. Var hakemleri tembelleştirdi! HABERTÜRK Gazetesi. 2018 10 Ekim.
16. Yener, C. Var mı yok mu? Aydınlık Gazetesi.2019 14 şubat.
17. Ertaş, S. VAR Sistemi nedir? Ne değildir? Yeni Asır Gazetesi. 2017 14 Ocak.
18. Altaylı, F. VAR'ın başına yabancı hakem, HABERTÜRK Gazetesi. 2018 28 Kasım.
19. <http://www.onmedya.com.tr/var-olmasaydi-super-lig-de-puan-durumu-nasil-olurdu>-(Erişim Tarihi: 21 Ocak 2019).
20. Carlos, L.P., Ezequiel, R., Anton, K. How does Video Assistant Referee (VAR) modify the game in elite soccer?, International Journal of Performance Analysis in Sport Volume 19(4): 2019.
21. Bacigalupe, C. - The Use of Video Technologies in Refereeing Football and Other Sports; The Video Assistant Referee (VAR) Protocol. Routledge, 2019; 10.
22. Ugondo,P.L., Tsokwa, M. Interpreting Video Assistant Referee and Goal-Line Technology Communication: The Pitch-Based Referees Perspectives, International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD) 3(4): 1061, 2019.
23. <https://www.cnnturk.com/spor/kume-dusen-takim-degisti-iste-varsiz-puan-durumu> (Erişim Tarihi: 07 Haziran 2019).